

# SUOMALAISEN TYÖN INDIKAATTORI - TIIVISTELMÄ



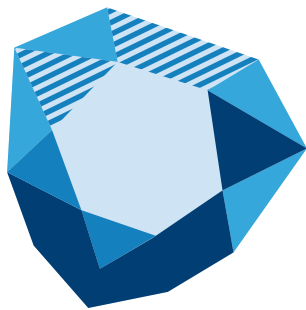
Marraskuu 2016

SUOMALAISEN  
TYÖN LIITTO

## SUOMALAISEN TYÖN INDIKAATTORI - TAUSTA

Suomalainen työelämä on murroksessa. Digitalisaatio ja teknologian nopea kehitys muuttavat työn luonnetta ja tapoja. Lisäksi Suomen pitkään jatkunut heikko talouskasvu on tuonut epävarmuutta työelämään sekä työnantajien että työntekijöiden näkökulmasta. Suomalaisen Työn Liitto aloitti vuonna 2014 Merkityksellisen ja arvokkaan työn ohjelman, jonka tavoitteena on selvittää työhön vaikuttavia muutosvoimia ja niiden avaamia mahdollisuuksia. Ohjelman lähtökohtana on tarkastella sekä työelämän laadullisia että määrällisiä muutosvoimia, joiden avulla saadaan tietoa siitä, millainen on suomalaisen työn tila ja mihin suuntaan suomalainen työ kehittyy merkityksellisen työn näkökulmasta. Ohjelman tuloksena Suomalaisen Työn Liitto on luonut Suomalaisen työn indikaattorin, joka kuvaa vuosittain merkityksellisen työn kehitystä.

Merkityksellisen ja arvokkaan työn ohjelman lähtökohtana on, että kaikki työ on arvokasta. Tarkastelussa kiinnostuksen kohteena on, miten työtä voidaan kehittää ja parantaa. Tarkoitus ei ole arvottaa eri työtehtäviä, yrityksiä tai toimialoja keskenään, vaan hankkeen tarkoituksena on määrittää, miten uusi liiketoimintakulttuuri ja työympäristö synnyttävät uusia mahdollisuuksia ja tuottavat arvoa työntekijöille, yrityksille sekä koko yhteiskunnalle. Tavoitteena on siis määrittää, mitä on merkityksellinen työ.



**62%** työntekijöistä kokee, että heidän työnsä tuottaa arvoa laajemmin koko yhteiskunnalle.

**80%** työnantajista kokee, että heidän yrityksensä tuottaa arvoa laajemmin koko yhteiskunnalle.

Suomalaisen Työn Liitto on ohjelmassaan määritellyt, että työ on työntekijöille, työnantajille sekä yhteiskunnalle merkityksellistä ja arvokasta silloin kun se on:

---

## TUOTTAVAA

**Merkityksellinen ja arvokas työ parantaa työn tuottavuutta, luo työtä, uudistaa työtapoja ja perustuu asiakkaan tarpeiden ymmärtämiseen eli se tuottaa uutta arvoa.**

## KESTÄVÄÄ

**Merkityksellinen ja arvokas työ on kestävä, koska se synnyttää arvoa pitkäkestoisesti kestävien arvoketjujen ja pitkäaikaisten lojaalisuuteen perustuvien asiakassuhteiden muodossa.**

## OSALLISTAVAA

**Merkityksellinen ja arvokas työ on osallistavaa, koska se synnyttää jaettua arvoa osakkeenomistajien lisäksi työntekijöille ja yhteiskunnalle.**

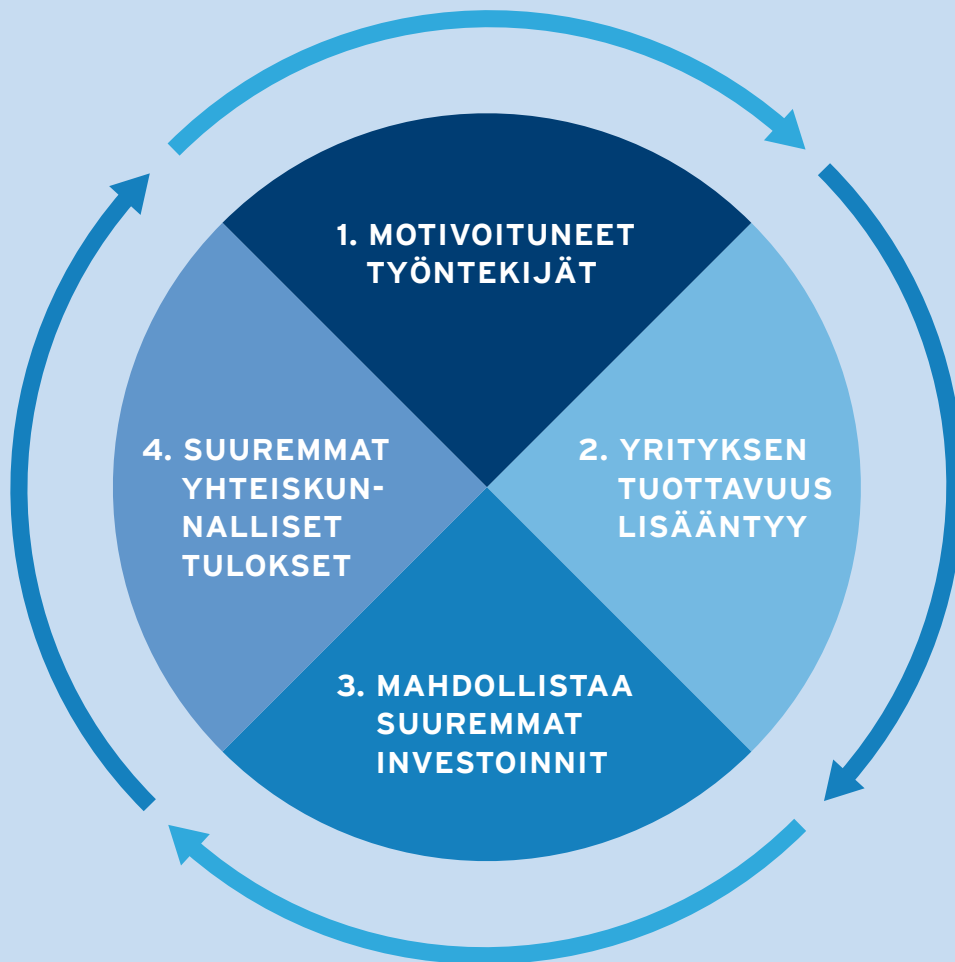
---

Tuottavan, kestävän ja osallistavan työn yhdistelmä luo arvokasta ja merkityksellistä työtä. Merkityksellisen ja arvokkaan työn idea piilee siinä, että investoidaan sekä ihmisiin että yritykseen työntekijöiden sitoutuneisuuden syventämiseksi. Mitä mielekkäämpi työ on, sitä motivoituneempi ja sitoutuneempi on sen tekijä. Tätä merkityksellisen työn hyvän kierrettä kuvataan kuviossa 1. Tarkempaa tietoa tämän mallin teoreettisesta viitekehyksestä löydät Merkityksellisen ja Arvokkaan Työn Mittarit -tutkimusraportista sekä aiemmin julkaistussa Merkityksellisen ja Arvokkaan Työn Manifestista.





MERKITYKSELLISEN TYÖN HYVÄ KIERRE

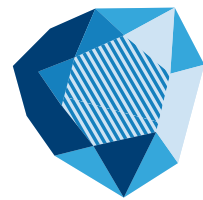


## SUOMALAISEN TYÖN INDIKAATTORI - KEHITYS

Suomalaisen työn tarkasteluun olemme luoneet mittarin suomalaisen työn ja työelämän kehityksen seuraamiseen aiempaa monipuolisemmin. Mittarissa merkityksellisen työn osatekijöitä eli tuottavuutta, osallistavuutta sekä kestävyyttä tarkastellaan niin työntekijän, työnantajan kuin yhteiskunnankin näkökulmasta. Mittariston pohjana on käytetty useita eri tilastoaineistoja ja se pohjautuu 41 taustamuuttuun. Olemme asettaneet kaikille muuttujille kiinteän perusvuoden 2005, jossa ne saavat arvon 100. Historiallisessa tarkastelussa vuosi 2005 soveltuu perusvuodeksi, koska se ajoittuu melko neutraalin ajankohtaan Suomen talouden kehityksessä. Vuonna 2005 elimme talouden nousukautta, muttemme olleet vielä korkeasuhdanteen huipulla.

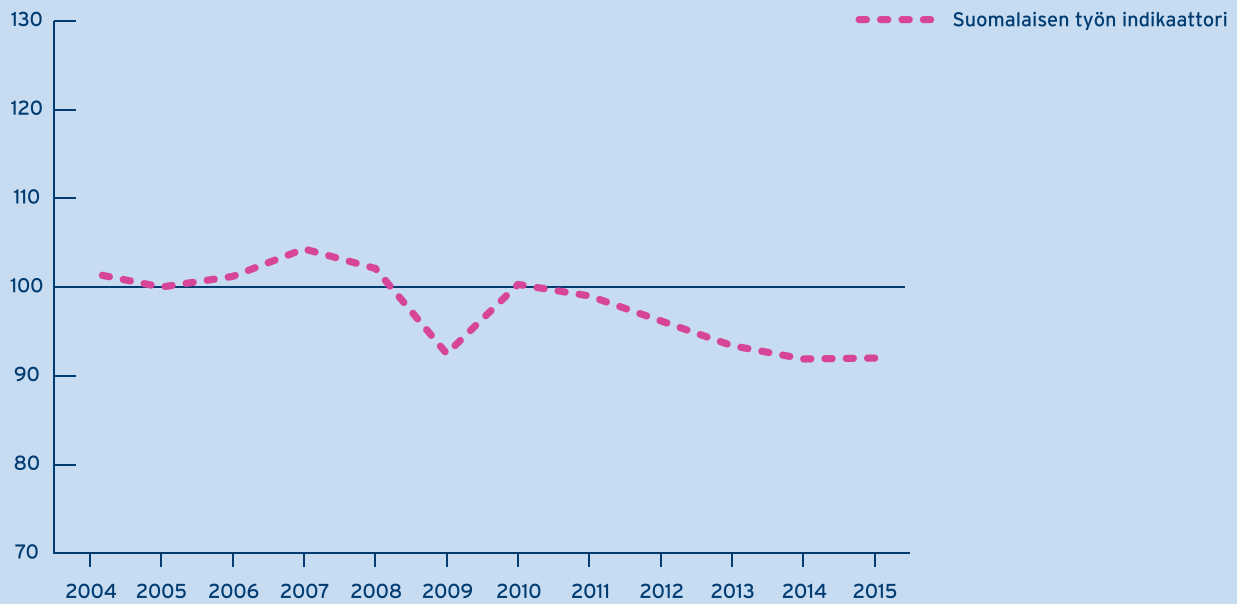
Kuviossa 2 on esitelty Suomalaisen työn indikaattorin kehitys vuodesta 2004 vuoteen 2015. Kuvioista huomataan, että vuonna 2015 indikaattori kääntyi hienoiseen nousuun neljän peräkkäisen laskuvuoden jälkeen. Indikaattorin päivittäminen toi esille sekä positiivisia että negatiivisia lyhyen aikavälin kehityssuuntia suomalaisen työelämässä.

Kuviota 2. tarkastellessa on tärkeää huomioida, että suomalaisen työn tila on edelleen selvästi pitkän aikavälin keskiarvoa alempana. Tämä heijastelee Suomen talouden hidasta elpymistä vuoden 2008 globaalista finanssikriisistä. Suomalaisen työn tila kehittyi positiivisesti nousukauden aikana ja vielä 2008 työn ja työelämän tila oli parempi kuin perusvuonna 2005. Kuitenkin finanssikriisin jälkeen vuonna 2009 Suomessa koettiin poikkeuksellisen radikaali työn tuottavuuden ja tuotannon romahdus, joka näkyy myös indikaattorissa. Vaikka toivuimmekin nopeasti ensimmäisestä romahduksesta, on vuodesta 2010 eteenpäin Suomen talous, ja työelämän kehitys jälleen näyttänyt heikkona.



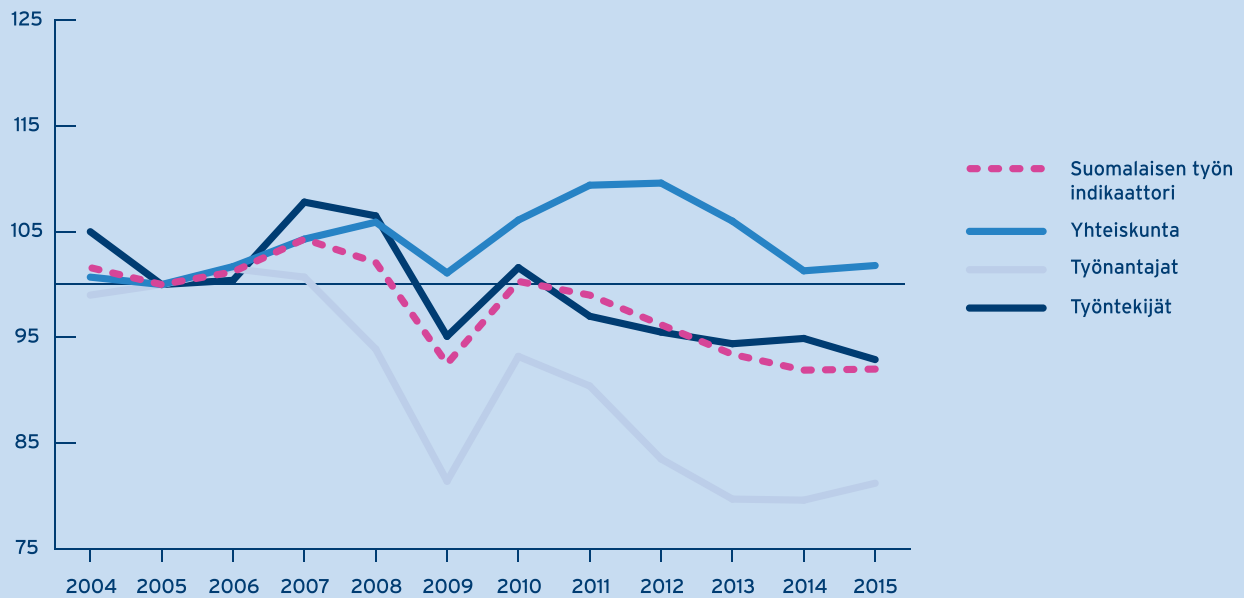
**Kuvio  
2**

**SUOMALAISEN TYÖN INDIKAATTORI**



**Kuvio  
3**

**SUOMALAISEN TYÖN INDIKAATTORI YHTEISKUNNAN,  
TYÖNANTAJAN JA TYÖNTEKIJÄN NÄKÖKULMASTA**



## SUOMALAISEN TYÖN INDIKAATTORI YHTEISKUNNAN, TYÖNANTAJAN JA TYÖNTEKIJÄN NÄKÖKULMASTA

Tarkasteltaessa suomalaisen työn tilan kehitystä edellisestä vuodesta yhteiskunnan, työnantajan ja työntekijän näkökulmasta, havaitaan kiinnostavia eroja. Kuviosta 3 näemme, että erityisesti työntekijöiden ja työnantajien osalta mittarit noudattelevat pitkällä aikavälillä samankaltaista kehitystä, jossa näkyy muun muassa globaali finanssikriisi ja siitä toipuminen sekä toisaalta sittemmin alkanut toinen alamäki. Yhteiskunnallisella tasolla muutokset eivät ole kuitenkaan olleet aivan yhteneviä tämän kehityksen kanssa, vaikkakin myös yhteiskunnallisella tasolla esimerkiksi vuoden 2009 romahdus näkyy hyvin.

### *Yhteiskunnalliset mittarit kääntyivät varovaiseen nousuun*

Kuviosta 3 havaitaan, että kaikista positiivisinta suomalaisen työn kehitys on ollut yhteiskunnan tasolla. Tämä on kiinnostavaa jo siksi, että yhteiskunnallisella tasolla tarkastellaan paljon määrällisiä mittareita, kun taas yritysten ja työntekijöiden tasoilla laadulliset mittarit ovat suuressa roolissa. Kahden heikon vuoden jälkeen vuonna 2015 yhteiskunnan mittari lähti nousuun. Tämä on sinänsä yllättävä tulos, jos katsotaan Suomen heikkoa BKT:n kasvuvauhtia ja viennin matalaa tasoa vuonna 2015. Toisaalta Suomen parantunut kilpailukyky suhteessa kilpailijamaihimme nosti mittaria yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Suomen parantunut Ease Of Doing Business -sijoitus sekä työtaisteluiden, työtaturmien ja sairauspäivärahopäivien lasku kielivät vakaasta ja turvallisempaan suuntaan kehittyvästä työskentelykulttuurista. On myös huomattava, että huolimatta vaikeista ajoista, suomalaisen työn tila yhteiskunnan näkökulmasta on aavistuksen verran korkeammalla tasolla kuin vuonna 2004.



- × Suomen kilpailukyky ja tuottavuus varovaiseen nousuun
- × Eläkkeelle siirtymisen keski-ikä kasvu näkyi positiivisena muutoksena
- × Suomen asema parani kansainvälisessä Ease of Doing Business -mittaristossa



- × Suomen julkinen velka suhteessa BKT:hen kasvoi
- × Työllisyysaste heikkeni ja erityisesti pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi

## Yrityssektorilla valonpilkahduksia

Yrityspuolen mittareissa talouden matalasuhdanne näkyy yhä selkeästi. Kuviosta 3 nähdään, kuinka pahasti viime vuosien taloustilanne on osunut yrityssektoriin. Vaikka viime vuosina trendi yrityspuolella on ollut laskeva, vuonna 2015 vuosia kestänyt lasku kääntyi varovaiseksi nousuksi. Trendin taittumiseen vaikuttivat muun muassa maltillinen yritysten tuloslukujen nousu sekä investointien määrän lisääntyminen. Huolestuttavaa on kuitenkin se, että yritysten liikevaihto-, kannattavuus sekä vakavaraisuusodotukset laskivat edellisvuodesta. Suomen kannalta harmillista on juuri PK-yritysten huono kannattavuus, sillä niiden rooli työllistäjänä ja uusien työpaikkojen luojana on merkittävä.

Huomattavaa on kuitenkin se, että kaikki suomalaisen työn yritysnäkökulmaa luotaavat muuttujat ovat selvästi heikommalla tasolla aloitusvuoteen 2005 nähden. Yrityskentän suhdannenäkymät ja luottamus taloudelliseen kehitykseen ovat selvästi pitkän aikavälin keskiarvoja heikommalla tasolla, kuten ovat myös yritysten kannattavuus, vakavaraisuus ja tuloksentelekyky. Yritysten panostukset tutkimukseen ja kehitykseen sekä työllistämisodotukset ovat selvästi alemmalla tasolla kuin kymmenen vuotta aiemmin. Yrityssektorilla näkyy kuitenkin positiivisia merkkejä seuraavia vuosia silmällä pitäen: suhdannenäkymät ovat nousussa, tutkimus- ja kehitystoiminnan panostusten odotetaan kasvavan tulevaisuudessa, minkä lisäksi investointien odotetaan kasvavan. Lisäksi Suomi on entistä houkuttelevampi paikka yrittäjyyden näkökulmasta.

**48%** työntekijöistä olisi valmis lomauttamaan itsensä kahdeksi viikoksi jos työnantajan taloudellinen tilanne sitä vaatisi.



- × Yritysinvestointien määrä lisääntyi
- × Yritysten tulosluvut ja suhdannenäkymät paranivat
- × T&K-panostusten odotetaan kasvavan tulevaisuudessa

- × Yritysten liikevaihto-, kannattavuus sekä vakavaraisuusodotukset laskivat
- × Yritysten tuotekehityspanostuksissa pientä heikkenemistä



## Työntekijöiden osalta kehitystä huonompaan suuntaan

Huolestuttavin tulos Suomalaisen työn indikaattorin kehityksessä viimeisen vuoden aikana on työntekijänäkökulmaa luotaavien muuttujien heikentyminen. Työntekijänäkökulmaa luotaava mittari on laskusuunnassa ja tässä onkin suomalaisen työn tilan kannalta suuri paradoksi: miksi parantunut tilanne yhteiskunnallisella ja yritystasolla ei näy työntekijöiden hyvinvoinnissa. Taustalla vaikuttavat sellaiset työelämän muutosvoimat, jotka monen näkökulmasta ovat aiheuttaneet epävarmuutta ja turvattomuutta pätkätoiden, lomautusten ja irtisanomisten muodossa. Monet arvioivat työelämän pirstaloituneen etenkin heikkojen taloudellisten vuosien seurauksena, mikä työntekijöiden näkökulmasta näkyy lisääntyvänä tyytymättömyytensä.

Työntekijän näkökulmasta työelämän kehityksen positiivisia merkkejä olivat työntekijöiden tuottavuuden maltillinen kasvu sekä työntekijöiden parantuneet arviot omasta työllisyystilanteesta. Sen sijaan työelämän osallistavuutta mittaavat muuttujat, kuten työssä oppiminen ja työntekijöiden vaikutusmahdollisuudet työnsä sisältöihin ja työtapoihin, heikkenivät. Edellistä vuotta leimasivatkin työelämän kehityksen näkökulmasta paljon keskustelua herättäneet yhteiskunta- ja kilpailukykysovimukset. Viimeisen vuoden aikana suomalaisesta työelämästä on keskusteltu poikkeuksellisen kiivaasti ja keskustelua on leimannut sen voimakas polarisoituminen. On myös huomioitava, että keskustelua on käyty yhteiskunnan ylätasolla työmarkkinakeskusjärjestöjen ja hallituksen toimesta ja työpaikkatasolta tarkasteltuna on tämä saattanut vaikuttaa ylhäältä alas -sanelulta. Kenties juuri tässä piilee syyt työntekijöiden heikentyneeseen osallistavuuden kokemukseen ja epävarmuuden kasvuun.

**90%** työnantajista näkee, että henkilöstön vaikutusmahdollisuuksien parantaminen vaikuttaa yrityksen menestykseen erittäin paljon tai jonkin verran.

**49%** työnantajista näkee, että henkilöstön koulutukseen käytettyjen työpäivien määrä vaikuttaa yrityksen menestykseen erittäin paljon tai jonkin verran.



- × Arviot yleisestä työllisyystilanteesta ja oman työpaikan taloustilanteesta paranivat jonkin verran
- × Lomautuksen ja irtisanomisen uhka oli hieman pienempi kuin edellisvuonna

- × Työntekijöiden näkemykset vaikutusmahdollisuuksistaan työtehtäviin, työnjakoon ja työtahtiin heikkenivät
- × Työpaikoilla tapahtuva uuden oppiminen ja kouluttautuminen jatkoi heikkenemistään

## SUOMALAISEN TYÖN INDIKAATTORIN OSATEKIJÖIDEN KAUTTA

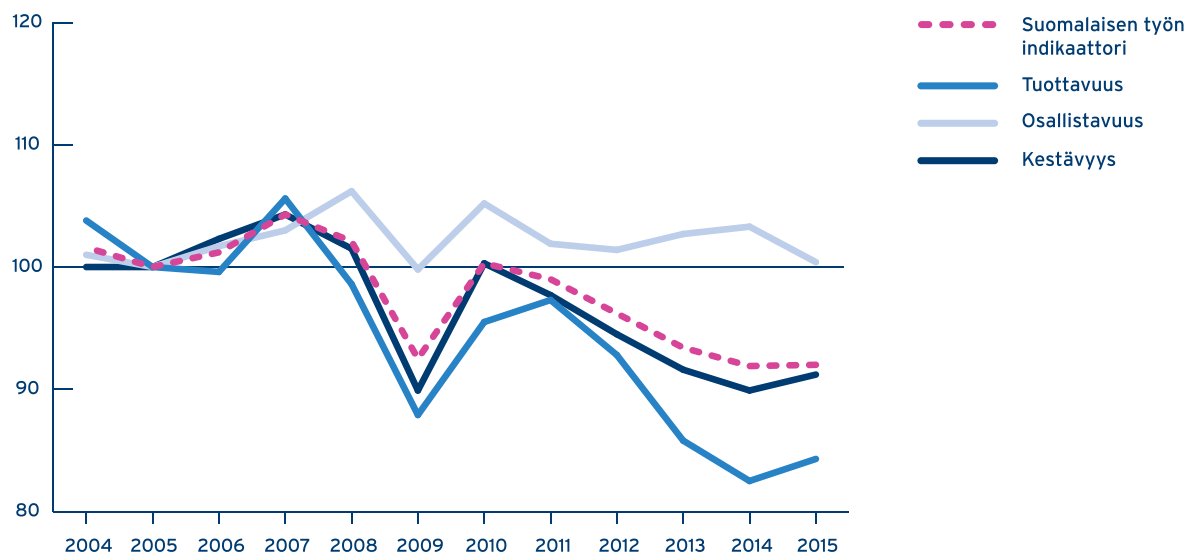
Siirryttäessä tarkastelemaan suomalaisen työn tilan kehitystä sen eri osatekijöiden kautta voidaan nähdä (Kuvio 4), että samalla kun useamman heikon vuoden jälkeen tuottavuuden ja kestävyuden osalta kehitys on kääntynyt positiiviseksi, suomalaisen työn osallistavuus kääntyi laskuun.

Suomalaisen työn tuottavuus parantui viimeisen vuoden aikana niin yhteiskunnan, työnantajien kuin työntekijöidenkin näkökulmasta. Tuottavuuden kasvun taustalla ovat erityisesti suhdannenäkymissä tapahtuneet muutokset positiivisempaan suuntaan sekä Suomen parantunut kilpailukyky suhteessa kilpailijamaihimme. On kuitenkin huomioitava, että tuottavuusmittari on edelleen erittäin matalalla tasolla ja itse asiassa vuonna 2015 se saa arvon 84,3, joka on 10 vuoden tarkastelussa toiseksi heikoin, ainoastaan vuonna 2014 oltiin tätä matalammalla tasolla.

Kestävyysmittareiden paraneminen vaikutti osaltaan suomalaisen työn tilan hienoiseen nousuun vuonna 2015.



### SUOMALAISEN TYÖN INDIKAATTORIN OSATEKIJÖIDEN KAUTTA



Kestävyysmittarit ovat merkittävä osa suomalaisen työn tilaa, sillä ne mittaavat työelämän ja yhteiskunnan vakautta ja tulevaisuutta. Vaikka Suomen julkisen velkaantumisen kasvu laski kestävyysmittaria yhteiskunnallisella tasolla, käänsivät lisääntyneet yritysinvestoinnit ja työntekijöiden lisääntynyt luottamus talouteen kestävyden kehityksen positiiviseksi. Pidemmän aikavälin tarkastelussa huomataan kuitenkin, että kuten tuottavuus, myös suomalaisen työn kestävyys on heikentynyt verrattuna vuoden 2005 lähtölanteeseen. Suurimpia selittäviä tekijöitä mittarin heikon kehityksen taustalla ovat julkisen talouden heikko tilanne, yrityselämän pitkän aikavälin keskiarvoa heikkommat suhdannenäkymät ja -odotukset sekä työntekijöiden kokema epävarmuus työelämästä ja työpaikasta.

Suomalaisen työn osallistavuus on pitkään ollut suomalaisen työelämän valopilkkuja. Kun työelämän tuottavuutta ja kestävyyttä luotaavat mittarit ovat olleet selvästi pitkän aikavälin keskiarvojen alapuolella, on osallistavuuden osalta pysytelty verrattain korkealla tasolla. Viimeisen vuoden aikana osallistavuus kuitenkin kääntyi laskuun. Kuten todettua laskun taustalla on erityisesti työntekijöiden heikentyneet näkemykset työelämän osallistavuudesta. Erityisesti työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksien lasku ja koulutukseen ja kouluttautumiseen käytettyjen työpäivien määrän lasku ovat tämän kehityksen taustalla. Myös yhteiskunnan näkökulmasta osallistavuuden heikkeneminen on erittäin huolestuttavaa, sillä sen taustalla ovat työllisyysasteen heikkeneminen sekä erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden trendinomainen kasvu.

Työntekijöiden entistä paremman osallistamisen tärkeys on havaittavissa myös muilla mittareilla. Suomalaisen Työn Liiton toteuttaman työntekijäkyselyn mukaan suomalainen työvoima on tällä hetkellä vajaakäytöllä. Kyselyn mukaan lähes puolet suomalaisista työntekijöistä pystyisi työskentelemään nykyistä tehokkaammin omassa työssään ja suurimmalla osalla olisi myös tahtoa ponnekkaampaan työskentelyyn. Tämä korostuu erityisesti vanhemmissa ikäluokissa, ja Suomessa olisikin syytä tarkemmin pohtia, miten tämä valtava tehokkuuspotentiaali saataisiin parempaan käyttöön.

**53%** työntekijöistä kokee, että heidän työnantajansa tuottaa heille palkan ja etujen lisäksi myös muuta arvoa.

**88%** työnantajista näkee, että he tuottavat työntekijöilleen palkan ja etujen lisäksi myös muuta arvoa.

## LOPUKSI

Suomalainen työelämä on kuitenkin vahvoilla, kun tarkastelun alla on vakaa ja turvallinen yhteiskunta ja työkuulttuuri. Tulo ja -varallisuuserot ovat kansainvälisesti verrattuna matalat. Olemme myös onnistuneet viime vuosina pienentämään sairauspoissaoloja, vähentämään työtapaturmia ja pidentämään työuria. Talouden vaikeinakin vuosina suomalainen työelämä on pysynyt suhteellisen vakaana. YK:n perustaman tutkijaryhmän SDSN:n ja Columbian yliopiston Earth Instituten selvityksen mukaan Suomessa asuu maailman 5. onnellisin kansa. Myös suomalaisten varallisuus jatkaa kasvuaan ja hyvinvointivaltiomme pystyy edelleen tarjoamaan kansalaisilleen melko hyvät ja tasapuoliset lähtökohdat.

Suomalaisen työn indikaattorin kehityksestä voidaan päätellä, että usean vuoden mittaisen laskun jälkeen suomalaisen työn tilassa näkyy jälleen merkkejä positiivisesta. Indikaattorin osatekijöistä sekä yhteiskunnan että yrityssektorin mittarit kääntyivät nousuun, mikä heijastelee Suomen talouden hidasta elpymistä ja kertoo talouteemme palanneesta positiivisesta pohjavireestä. Lukujen perusteella voidaan odottaa positiivisten kehityksen jatkuvan myös lähivuosina. Pieniä huolenaiheita tuo työelämän laadullisten mittarien lasku. Suomalaisen työn osallistavuusmittari laski selvästi edellisestä vuodesta, kun ennen sitä se oli ollut indikaattorin harvoja valopilkkuja. Vaikka yhden vuoden perusteella ei kannata tehdä liian pitkälle vietyjä johtopäätöksiä, on erityisesti työntekijöiden osallistavuuteen tulevaisuudessa syytä kiinnittää huomiota.



